

DE REDACTIE PRIVAAT

KLOKTIJD*

1. Onze wetgever etaleert een bizarre ingesteldheid ten aanzien van de tijdsdimensie in ons recht. Ik verklaar me nader.

Bij een aantal recente wetwijzigingen onderkent hij het belang van de dimensie ‘tijd’ voor de ‘verwerkbaarheid’ door de burger van de toepassing van regels die zijn leven ingrijpend raken. De vertegenwoordigers van het volk laten zich daarbij – onbewust (?) – meevoeren door ons hedendaags denken over tijd. Dat is “nogal eenzijdig op de chronologische kloktijd gebaseerd” die “bovendien in toenemende mate een economische tijd geworden is, die gebrek aan tijd en versnelling van tijd oplegt”(1). De wetgever denkt de burger goed te dienen door in te zetten op een zo snel mogelijke ‘afhandeling’ van geschillen. Dat kan een goede zaak zijn wanneer er economische belangen op het spel staan. Maar is dat wel zo, wanneer het conflict eigenlijk gaat om een ingrijpende reorganisatie van het persoonlijk leven van de betrokkenen en hun dichte entourage?

2. Sinds de laatste wijziging van de echtscheidingswetgeving in 2007 kan een echtpaar op relatief korte tijd uit de echt gescheiden zijn, ook wanneer één van beide echtelieden het daar niet mee eens is. Ten langste hoeft degene die het huwelijksbootje wil laten zinken terwijl de andere echtgenoot tegenstribbelt, één jaar geduld te oefenen. Na één jaar feitelijke scheiding heeft de echtscheidingsrechter geen andere beoordelingsbevoegdheid dan na te gaan of de echtgenoten effectief gedurende een ononderbroken periode van één jaar feitelijk gescheiden leefden en of dit door minstens één van hen bewust gewild is.

Wie denkt op eenzijdig initiatief nog vlugger van de huwelijksband verlost te kunnen zijn, kan zonder met enige termijn van feitelijke scheiding rekening te moeten houden, de onherstelbare ontwrichting van het huwelijk door alle middelen van recht pogen te bewijzen. Als door tegenwind van de wederhelft het bootje niet sneller in de echtscheidingshaven aangekomen is, dan schakelt de eisende partij in dergelijke procedure na één jaar gewoon over naar de ontwrichting die blijkt uit één jaar feitelijke scheiding. Willens nillens is de huwelijksband opgebroken op amper één jaar tijd.

* De finale versie van deze bijdrage dateert van 5 mei 2015.

(1) J. HERMSEN, *Kairos. Een nieuwe bevlogenheid* (Utrecht: Uitgeverij De Arbeiderspers, 2014), 13.

Echtgenoten die allebei het einde van hun huwelijk wensen, verwerken de breuk ongetwijfeld op een andere wijze dan degene die de wens van de andere daartoe ondergaat. Deze laatste heeft nog niet de tijd gekregen om de nieuwe realiteit te kunnen vatten, of het is al *'over and out'*. Uit de echt scheiden is iets administratiefs geworden. Het verloopt *clean*, zonder schuld en boete, en vooral snel. Maar dan begint het mogelijk pas.

3. Wat samen opgebouwd werd, moet nog verdeeld worden. Het ex-echtpaar wordt daartoe met de raadslieden door de rechter naar de notaris-vereffenaar gestuurd. De vereffening-verdeling van het huwelijksvermogen is een louter zakelijke aangelegenheid, zo denkt u. Mogelijks wel, doch dikwijls niet helemaal of helemaal niet. De emotionaliteit van de breuk die voorheen de tijd van de procedure vond om zich enigszins te kanaliseren, wordt nu - meer dan voorheen - meegenomen in de standpunten over de verdeling van de inboedel, het al dan niet overnemen van de gezinswoning, de verrekening van een ongelijke investering van persoonlijke middelen, en alle verdere discussiepunten die met de verdeling van het huwelijksvermogen kunnen gepaard gaan.

En ook daar moet het nu sneller gaan, en vooral *'meer schriftelijk'*. De wetgever hervormde met ingang van 1 april 2012 de procedure tot gerechtelijke vereffening-verdeling. Als één van de partijen het zo wenst, verloopt deze procedure volgens een strakke wettelijke kalender. Het vergt een akkoord van eenieder, en soms ook vanwege de notaris-vereffenaar, om daarvan af te wijken en een conventionele kalender te hanteren.

4. In deze notariële fase van de procedure tot gerechtelijke vereffening-verdeling blijft het de hoofdbetrachting om de partijen tot een akkoord, of minstens deelakkoorden te begeleiden. Maar dit wordt toch wel weinig in de hand gewerkt door de nieuwe procedure. Want anders dan voorheen vergen niet alle stappen in de procedure een bijeenkomst van de partijen met hun raadslieden bij de notaris. Nadat bij de aanvang van de vereffening-procedure de te verdelen goederen opgelijst of geïnventariseerd werden, volgt een schriftelijke fase van uitwisseling van aanspraken en stukken. Vervolgens maakt de notaris de staat van vereffening op.

Wie dacht dat de wetgever in de wettelijke kalender dan toch nog een samenkomst zou inlassen om deze staat van vereffening te bespreken en zo de goedkeuring ervan, desgevallend na nog enkele wederzijdse toegevingen, mogelijk te maken, heeft het verkeerd voor. Ook de bezwaren die de partijen vervolgens nog willen laten gelden tegen de staat van vereffening, worden schriftelijk meegedeeld. Als de partijen – op aansturen van hun raadslieden - dit zelf niet anders overeenkomen, ontmoeten ze elkaar dus niet meer. Hoe sterk bemoeilijkt dit niet de totstandkoming van een akkoord? Om tijd te winnen biedt de wettelijke kalender een *parcours*

aan dat met grote waarschijnlijkheid leidt tot een lange procedure voor de rechtbank. Want als er geen alomvattend akkoord over de verdeling van de boedel tot stand komt bij de notaris, dan belandt de kwestie onvermijdelijk terug bij de rechter.

5. Wie dit wil vermijden, last beter via de toepassing van een conventionele kalender toch enkele momenten van ontmoeting van de partijen in. Dat hoeft geen tijdsverlies te betekenen. Dat kan tijdswinst zijn, in meerdere betekenissen. Want naast en dikwijls tegenover de ‘kloktijd’ of ‘*Chronos*-tijd’ staat de ‘*Kairos*-tijd’ of ‘kloktijdloze ervaring’. Deze persoonlijke of subjectieve ervaring van tijd laat ons toe “in het verleden te onthullen wat aan het oog onttrokken bleef en adequaat te reageren op de toevalligheden en mogelijkheden die zich in het heden aan ons voordoen”. Ze kan “de verhouding tussen onszelf en de anderen weten aan te blazen”(2). Uiteindelijk is de juridische afhandeling van een breuk in menselijke relaties niet alleen het einde van een periode die voorbij is, maar meteen ook een nieuwe start, ook al wil één van de partijen dat niet altijd geweten hebben. In de ultieme gesprekken die in een ‘onpartijdige ruimte’ met de steun en in de aanwezigheid van elke raadsman plaatsvinden, kan het elan gevonden om met de nieuwe werkelijkheid om te gaan. Soms vergt dit tijd. Maar wie erop staat de kloktijd te hanteren, vindt dus zijn bondgenoot in de wettelijke kalender. Ik vroeg maar een beetje van uw tijd om hier even bij stil te staan.

6. De Vlaamse decreetgever spant het tijd-gareel nog wat strakker aan in aangelegenheden die ons als mens bijzonder raken, meer in het bijzonder het overlijden van een naaste. Sinds 1 januari 2015 dirigeert hij de procedure tot aangifte van de nalatenschap en tot taxatie en inning van de erfbelasting, zoals de ‘successierechten’ van voorheen voortaan genoemd worden. Niet dat de termijn voor de indiening van de aangifte gewijzigd is. Reeds voor de nalatenschappen die openvielen na 1 augustus 2012, werd – enkel in Vlaanderen – de aangiftetermijn verkort van 5 maanden naar 4 maanden. Zo kon ook de betalingstermijn van 7 naar 6 maanden verkort worden.

De tijdsdruk wordt opgevoerd door de nieuwe sanctieregeling van de Vlaamse Codex Fiscaliteit bij het overschrijden van de aangiftetermijn. Vóór 1 januari 2015 leidde een door de administratie toegestane verlenging van de aangiftetermijn niet tot een belastingverhoging of boete. Doorgaans konden er maximaal twee verlengingen van maximaal twee maanden bekomen worden. Wel dienden de successierechten, ongeacht de verleende verlenging van de aangiftetermijn, binnen de 6 maanden na het overlijden betaald te zijn. Als dit niet het geval was, werd van rechtswege vanaf het verstrijken van deze 6 maanden nalatighedsinterest gerekend aan een

(2) J. HERMSEN, *Kairos. Een nieuwe bevlogenheid*, 23.

rentevoet van 7% op jaarbasis. Ook al kon om één of andere reden nog geen aangifte worden ingediend, toch kon de belastingplichtige deze nalatigheidsinterest vermijden door tijdig een provisie aan de administratie te betalen.

7. Vanaf 1 januari 2015 is de regeling in Vlaanderen helemaal anders. De aangiftetermijn blijft een termijn van 4 maanden, maar de betalingstermijn bedraagt voortaan 2 maanden vanaf de ontvangst van het aanslagbiljet. Dat betekent dat er eigenlijk later dan voorheen geïnd kan worden.

Voortaan wordt geen nalatigheidsinterest aangerekend. Er kan een verlenging van de aangiftetermijn verkregen worden, maar zelfs wanneer deze verlenging toegekend wordt, is er bij een aangifte na de aangiftetermijn van 4 maanden automatisch een belastingverhoging van toepassing. Deze bedraagt 1% van de erfbelasting indien de aangifte buiten termijn maar binnen de 9 maanden vanaf het overlijden plaatsvindt, 5% voor een laattijdige aangifte tot 15 maanden na het overlijden, 7,5% tot en met 21 maanden na het overlijden, en nadien dan 10% belastingverhoging. Er is geen mogelijkheid om door het betalen van een provisie deze belastingverhoging te vermijden. Daarenboven is een belastingverhoging van 20% op de aanvullende rechten van toepassing bij een onvolledige aangifte.

8. Snel, sneller, snelst. Dat is de boodschap, toch voor de burger voor het naleven van zijn plichten, ook in dergelijke droevige omstandigheden. En dat in tijden waarin meer en meer aangifteplichtigen niet of niet goed weten wat er tot de aan te geven nalatenschap behoort. Meer dan eens in onze moderne maatschappij worden kinderen als (reservataire) erfgenamen wel tot de nalatenschap van een overleden ouder geroepen, maar kunnen ze van diens nieuwe partner maar met moeite gegevens over de samenstelling van de nalatenschap bekomen. Dit terwijl de termijn van 4 maanden roept... Met het tijdsgebrek lopen de spanningen op. Spanningen leiden tot conflict. Conflicten monden uit in procedures, die binnen een redelijke tijd moeten afgehandeld zijn.

Mogelijks kan wat 'redelijke tijd' is, anders opgevat worden. Kan onze wetgever de tijd nemen om daarbij even stil te staan ?

Annelies WYLLEMAN